

Література:

1. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : ЛДУБЖД, 2012. – 380 с.
2. Гуревич Р. С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід : навч. пос. / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко ; за ред. Гуревича Р. С. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. – 348 с.
3. Кун К. E-learning – электронное обучение / Кун К. // Информатика и образование. – 2006. – № 10. – С. 16-18.
4. Трайнев В. А. Новые информационные коммуникационные технологии в образовании / В. А. Трайнев, В. Ю. Теплышев, И. В. Трайнев. – 2013.

УДК 371.14

Г.В. Коліжук, м. Вінниця, Україна / G. Kolizhuk, Vinnytsia, Ukraine
e-mail: anna.kolizhuk@mail.ru

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГА ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Нині сфера освіти повинна спрямовуватись на перспективи розвитку суспільства. Важливим на цьому етапі є створення функціонального інформаційного середовища. А тому, у закладах освіти потрібно використовувати найсучасніші інформаційні технології. Крім того, змінюється роль вчителя у цьому процесі. Одним із шляхів модернізації педагога є активне використання інформаційно-комунікаційних технологій, які забезпечують широкі можливості для розвитку професійної компетентності освітян. Інформаційно-комунікаційні технології мають ряд переваг та недоліків. Це потрібно враховувати при плануванні та організації освітнього процесу. Дані технології дають можливість працювати за принципово новими, сучасними підходами, за яких головним завданням стає не стільки оволодіння сумою знань, скільки розвиток творчої особистості школяра, розвиток умінь і навичок самостійної діяльності, пошуку, аналізу та оцінки інформації.

Ключові слова: професійна діяльність, підготовка педагога, інформаційне середовище, інформаційно-комунікаційні технології, інформаційно-комунікаційна культура, інформаційно-комунікаційна грамотність, неперервна освіта, професійна компетентність вчителя, самоосвітня діяльність.

Annotation. Currently, the education should be directed to the prospects of development of the society. It is important at this stage is the creation of a functional information environment. Therefore, educational institutions need to use modern information technology. Also today, changed the teacher's role in this process. One of the ways of modernization of the teacher is the active use of information and communication technologies, which provide wide opportunities for development of professional competence of teachers. Information and communication technologies have some advantages and disadvantages. These features should be considered during the planning and organization of the educational process. These technologies offer the opportunity to work on innovative, contemporary approaches in which the main task becomes not only the acquisition of knowledge, but the development of creative personality of student, the development of skills of independent activity, search, analysis and evaluation of information.

Key words: professional activity, preparation of the teacher, information environment, information and communication technologies, information and communication culture, information and communication literacy, continuing education, professional competence of the teacher, self-educational activity.

Постановка проблеми. Вважається, що стан освіти країни значним чином впливає на життя її населення, його благополуччя та особистісний розвиток. Теперішня освіта дещо змінила свою роль, у порівнянні з попередніми століттями. Нині на перший план виступає не засвоєння інформації та її відтворення, а підготовка до життя і діяльності в швидкозмінюваних умовах.

Світовий процес переходу до інформаційного суспільства, а також зміни, що відбуваються в усіх сферах країни, зумовлюють необхідність активного реформування системи освіти. Освіта має бути спрямована на перспективи розвитку суспільства. А отже, у закладах освіти повинні використовуватись найновітніші інформаційні технології. Першочерговим завданням виступає комп'ютеризація закладів освіти

усіх рівнів. Відповідно змінюється і роль учителя у цьому процесі, а тому актуальним стає питання відповідності педагога новим вимогам суспільства. Одним із шляхів вирішення цього питання є активне використання інформаційно-комунікаційних технологій, які забезпечують широкі можливості для розвитку професійної компетентності освітян.

Аналіз попередніх досліджень. Проблемою впровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій у сфері освіти опікувались чимало вчених. Кожен з них розглядав окремі аспекти цього процесу, зокрема: значення та роль новітніх технологій у навчально-виховному процесі (Р. Гуревич, М. Жалдак, В. Зінченко, Ю. Машбиць, В. Редько, Г.Скрипка та ін.); психолого-педагогічні основи впровадження ІКТ у сферу освіти (Б. Гершунський,

В. Лапінський, О. Ляшенко, О.Самойленко та ін.); динаміка використання ІКТ у процесі післядипломної підготовки педагогів (А. Андрущак, В. Білошак, І. Богданова, Н. Клокар, Л. Покроєва, В. Шевченко та ін.); науково-методичні засади ІК-підготовки вчителів у системі післядипломної освіти (Н. Астаф'єва, Я. Болюбаш, Я. Ваграменко, І. Воротникова, Н. Протасова, М. Цветкова та ін.).

Метою статті є виокремлення та аналіз теоретичних аспектів підготовки педагога до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Інформаційно-комунікаційні технології у сфері освіти використовуються як: джерело інформації; засіб навчання, який вдосконалює навчально-виховний процес та підвищує його ефективність і якість; засіб стимулювання та мотивації учнівської діяльності; інструмент пізнання оточуючого світу та самопізнання; засіб розвитку особистості учня та вчителя; об'єкт вивчення; засіб інформаційно-методичного забезпечення та керівництва навчально-виховним процесом.

У науковій сфері нині у розрізі проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій розглядають поняття «інформаційно-комунікаційна культура» та «інформаційно-комунікаційна грамотність».

Поняття «інформаційно-комунікаційна культура» досі остаточно не сформульоване. Найбільш часто воно застосовується для характеристики широти знань фахівця. Інформаційно-комунікаційна культура у сфері педагогічної науки – це і гарна обізнаність у галузі наявних програмних додатків по функціональним завданням конкретних предметних галузей, професій і спеціальностей, програмних додатків педагогічної спрямованості (педагогічних програмних засобів) і, в першу чергу, наявну в спеціалізованих фондах програмних додатків, визнаних, які мають високий рейтинг, поширених на ринку програмного забезпечення, що володіють високими показниками якості [2, с. 455].

Під інформаційно-комунікаційною грамотністю слід розуміти знання про те, що з себе представляє персональний комп'ютер, програмні продукти, які їхні функції і можливості, це вміння «натискати на потрібні кнопки», знання про існування комп'ютерних мереж (утому числі Інтернет). Зіставлення понять «інформаційно-комунікаційна грамотність» і «інформаційна культура особистості» свідчить про їх схожість. Разом з тим, поняття інформаційної культури особистості ширше, ніж концепція інформаційно-комунікаційної грамотності. На відміну від інформаційно-комунікаційної грамотності, вона включає такий компонент, як інформаційно-комунікаційний світогляд, що передбачає обов'язкову мотивацію особистості на необхідність спеціальної інформаційно-комунікаційної підготовки.

З огляду на активне входження інформаційно-комунікаційних технологій у життя суспільства, доцільним буде виділити наступні переваги їх використання у сфері освіти: стимулювання пізнавального інтересу дітей; надання навчально-виховній роботі проблемного, творчого, дослідницького характеру; розвиток самостійної діяльності школярів; соціальний розвиток особистості дитини; доступ до найсучаснішої інформації; здійснення контролю завдяки різного роду тестуванню; реалізація інтерактивного підходу (у процесі роботи з різним програмним забезпеченням) та ін.

Враховуючи ці позитивні ефекти використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі, можна зробити висновок, що вони сприяють якісному формуванню системи знань, умінь і навичок учасників навчально-виховного процесу.

Проте, поряд з позитивними сторонами використання ІКТ, виникають і різні проблемні аспекти цього процесу: відсутність комп'ютера та доступу до мережі Інтернет у домашньому користуванні певної частини учнів і вчителів (зокрема, у сільських місцевостях); відсутність комп'ютерних класів та сучасного обладнання у значної частини шкіл країни; недостатність часу у педагога для підготовки до уроку з використанням ІКТ; недостатність знань, умінь і практичних навичок роботи з ІКТ у педагога; відсутність робочого часу для процесу самоосвіти педагогів, зокрема для роботи у мережі Інтернет; недостатність знань педагогів у сфері ІКТ, що зумовлює обмеженість їх використання лише з метою демонстрації інформації.

Водночас, виникають і інші проблеми та труднощі впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітню сферу. Науковець Воротникова І. П. у своєму дослідженні виокремлює перешкоди (зовнішні і внутрішні чинники) використання ІКТ на думку вчителів. До зовнішніх вналежать: низька швидкість модернізації шкільних стандартів, низький рівень комп'ютеризації; недостатність обладнання, відсутність електронних засобів навчального призначення, відсутність можливості працювати на комп'ютері дома та доступу до Інтернет (в школі, вдома), наявності необхідних освітніх ресурсів для професійного розвитку вчителів у регіоні на порталах та сайтах, дистанційних курсів. До внутрішніх чинників можна віднести ресурси і потенціали навчальних програм, баланс між «інноваційною схильністю» і протестним потенціалом проти інновації та соціально-демографічні показники: вік, стаж роботи [1]. У рамках проведення дисертаційного дослідження, ми дізнались думку педагогів з цього питання (рис. 1). У дослідженні взяло участь 46 респондентів, більшість з яких – освітяни Вінницької області.

З діаграми видно, що більшість учителів проблеми впровадження вбачають у відсутності

матеріально-технічного забезпечення (41 %) та відсутності практичних навичок роботи з ІКТ (39 %). Серед інших відповідей можна зустріти відсутність підтримки з боку керівництва (10 %), значні затрати часу на підготовку до уроків з використанням ІКТ (5 %), власна інерція вчителя (5 %). Таким чином, педагогам не вистачає технічної, науково-методичної та психологічної підтримки у сфері ІК-технологій.

Існує декілька режимів використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках:

демонстраційний (використовується при демонстрації певного навчального матеріалу для всієї аудиторії); індивідуальний (використовується для організації індивідуальної роботи учнів).

При цьому режими можуть використовуватись на усіх етапах уроку: у процесі перевірки домашньої роботи, актуалізації знань, вивчення нового матеріалу, закріплення, повторення вивченого, контролю, оцінювання тощо.

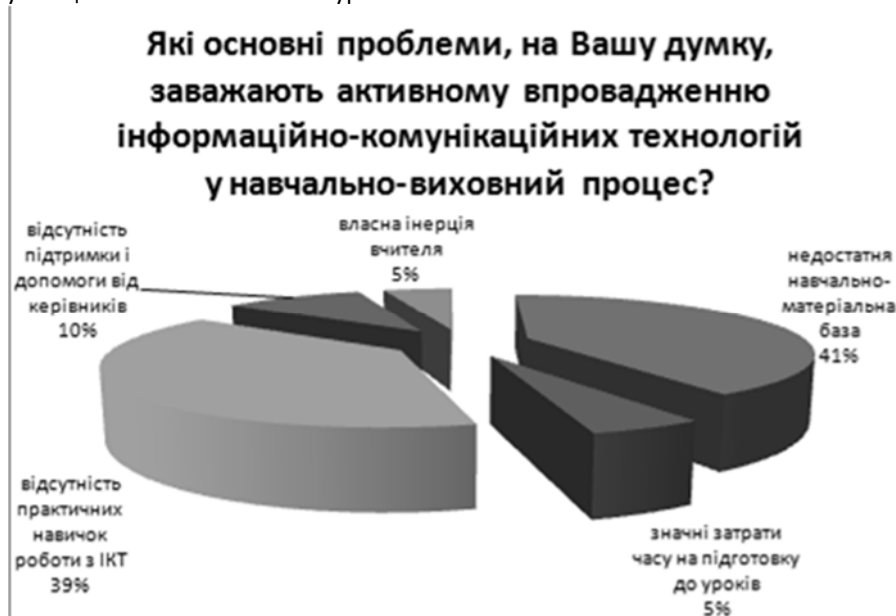

Рис. 1. Труднощі впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес

Важливо також звернути увагу, що інформаційно-комунікаційні технології не замінюють традиційні методи і прийоми, а навпаки, наближають методику навчання до вимог сучасності.

Основні завдання використання інформаційно-комунікаційних технологій педагогами полягають у: модернізації методів та форм організації навчально-виховного процесу; оптимізації змісту навчання; забезпеченні високого сучасного рівня викладання навчального предмету; підвищенні ефективності та якості процесу навчання; реалізації індивідуального підходу; врахуванні психологічних та фізіологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку та ін.

Кожен свідомий учитель має відчувати потребу у необхідності використання ІКТ у своїй професійній діяльності. Адже ці технології дають можливість працювати за принципово новими, сучасними підходами, за яких головним завданням стає не стільки оволодіння сумою знань, скільки розвиток творчої особистості школяра, розвиток умінь і навичок самостійної діяльності, пошуку, аналізу та оцінки інформації. При правильному використанні, ІКТ дозволяють це реалізувати демократично і ненав'язливо.

З огляду на це, для вчителя важливою стає інформаційно-технологічна складова його професійної компетентності, що передбачає наявність в

особистості здатності: раціонально добирати та свідомо застосовувати різні види інформаційно-комунікаційних технологій у процесі вирішення різного роду завдань із досягненням успішних результатів у професійній діяльності та повсякденному житті; постійно підвищувати рівень своєї майстерності у сфері ІКТ, займатись самоосвітою; аналізувати, систематизувати та давати оцінку своїй діяльності.

Нині науковцями та практиками ще продовжується пошук ефективних шляхів розвитку у педагогів навичок використання ІКТ у системі неперервної педагогічної освіти. Цей процес має низку особливостей, серед них:

1) організаційні питання системи неперервної освіти, що пов'язані з термінами та періодичністю. Існуюча система, яка передбачає проходження курсів 1 раз на 5 років є застарілою і не задовольняє потреби освітян у підвищенні фахової майстерності у зв'язку з постійною появою нової інформації, технологій, тенденції тощо. Вирішення цієї проблеми може полягати у проведенні щорічних спецкурсів, майстер-класів, конференцій з обміну досвідом, вебінарів, семінарів та інших заходів, які матимуть на меті ознайомлення педагогів з інноваціями у сфері освіти;

2) різний рівень компетентності вчителів, їх кваліфікації, ознайомлення та володіння засобами ІКТ. В Україні існують як школи різного рівня і матеріально-

технічного забезпечення, так і освітня. Важливо при формуванні груп на курсах підвищення кваліфікації враховувати і ці особливості також;

3) готовність педагогічних працівників до використання ІКТ у професійній діяльності. Рівень психологічної готовності до навчання, ознайомлення з сучасними технологіями, наявність навичок роботи з комп'ютерною технікою – усе це важливо враховувати з метою формування змісту навчальних програм курсів та задоволення індивідуальних освітніх потреб учителів.

Ураховуючи особливості андрагогічного підходу до організації освіти та психологію навчання дорослих, можна виділити організаційно-педагогічні умови розвитку у педагогів навичок використання ІКТ у системі неперервної педагогічної освіти: стимулювання розвитку професійної компетентності педагога засобами інформаційно-комунікаційних

технологій; запровадження системи спецкурсів навчання вчителів використанню ІКТ-технологій у професійній діяльності; створення у закладах неперервної освіти системи технологічної та методичної підтримки у застосуванні ІКТ у професійній діяльності; системне використання набутих ІКТ-навичок у педагогічній практиці; участь у відповідних конкурсах, конференціях, семінарах та ін.

Висновки. Підсумовуючи сказане, зазначимо, що використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі відповідає психо-фізіологічним особливостям молодших школярів, стимулює їх до активного засвоєння знань, розвиває творчі здібності, розширює і осучаснює можливості вчителя, відкриває доступ до найновіших знань світу, надає широкі можливості для самоосвіти, саморозвитку та самореалізації.

Література:

1. Воротникова І.П. Андрагогічні засади професійного розвитку вчителів засобами інформаційно-комунікаційних технологій [Електронний ресурс] / І.П. Воротникова // Електронний збірник наукових праць Запорізької обласної академії післядипломної педагогічної освіти. Вип.№ 3: Дидактика. Теорія та методика навчання. – 2011. – № 3/4 (квіт.). – Режим доступу : <http://elibrary.kubg.edu.ua/3965/1/vorotnikova.pdf>.
2. Гущин А.В. Информационно-коммуникационная культура педагога как ведущий аспект перехода педагогического образования в новое качественное состояние / А.В.Гущин, О.Н. Филатова // Фундаментальные исследования. – 2014. – № 8-2. – С. 454-458.

УДК 378.147.31

Н.М. Компанець, м. Київ, Україна / N. Kompanets, Kyiv, Ukraine
e-mail: natali.kompanets@gmail.com

САМОСТІЙНА ПРОФЕСІЙНО-СПРЯМОВАНА ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ЗРОСТАННЯ ОБСЯГІВ ІНФОРМАЦІЇ

Анотація. У статті розглянуто основні проблеми орієнтації студентів в інформаційному середовищі. Розкрито поняття самостійної роботи, що розглядається як результат тісної взаємопов'язаної діяльності викладачів та студентів. Самостійна робота включає в себе пізнавальну, пошукову, аналітичну та синтетичну діяльність. Наведено класифікацію самостійної інформаційної діяльності студентів за місцем здійснення (аудиторна і позааудиторна) та видами навчальної діяльності (навчально-пізнавальна, навчально-практична та навчально-дослідницька діяльність). Проаналізовано основні види її організації, а саме: навчально-методичне забезпечення дисциплін, контроль та оцінку знань, виконання творчих завдань, групову роботу, тьюторство та кластерний підхід. Самостійна робота розглядається як інструмент професійного самонавчання, саморозвитку, самореалізації і самовизначення особистості в умовах стрімкого зростання обсягів інформації. Самостійна інформаційна діяльність є основою формування індивідуального досвіду та компетентності, що є принципово значимим для професійного розвитку. Інформаційна самостійність майбутніх фахівців розглядається як їх готовність самостійно здійснювати самонавчання в рамках власної професії. Особливу увагу приділено читанню наукової літератури як способу формування основ компетентності фахівця в своїй області знань. Обґрунтовано необхідність використання першоджерел.

Ключові слова: інформаційна діяльність, інформаційна самостійність, самонавчання, саморозвиток, самостійна робота, студент, організація самостійної роботи, навчальний процес.

Independent professional-oriented information activities of students with the rapid growth of information

Annotation. In this article the problems of student orientation in information environment are considered. The concept of individual work that is seen as the result of closely interrelated activities of teachers and students is shown. Independent work includes cognitive searching, analytical and synthetic activities. The classification of independent information activity at the place of students (classroom and outside activities) and types of learning activities (teaching and cognitive, teaching and practical, teaching and research activities) is given. The basic types of its organization, namely: educational and methodological support of disciplines, control and